

A Kúria gyakorlatából

BERKES BÁLINT

Fundamental Rights Cases of the Curia of Hungary Between 15 November 2016 and 1 February 2017

Between 15 November 2016 and 1 February 2017, the Curia of Hungary rendered important decisions in respect of the following fundamental rights issues: right to respect for one's reputation [Article VI, paragraph (1) of the Fundamental Law], right to have access to information of public interest [Article VI, paragraph (2) of the Fundamental Law], freedom of expression and freedom of the press [Article IX, paragraphs (1) and (2) of the Fundamental Law], the principle of equal treatment and non-discrimination [Article XV, paragraphs (1) and (2) of the Fundamental Law], entitlement to state pension [Article XIX, paragraph (4) of the Fundamental Law] and right to a fair trial [Article XXVIII, paragraph (1) of the Fundamental Law].

A Kúria ítélkező tanácsai 2016. november 15-e és 2017. február 1-je között az Alaptörvény alapvető jogokat és kötelességeket szabályozó, *Szabadság és felelősség* című fejezetéhez kapcsolódóan több alapjog érvényesülését is vizsgálták, így döntéseket hoztak a jó hírnév védelmét, a közérdekű adatok megismeréséhez való jogot, a véleménynyilvánítás és a sajtó szabadságát, a hátrányos megkülönböztetés tilalmát és az állami nyugdíjra való jogosultságot, valamint a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot érintő ügyekben.

A jó hírnév védelmével (az Alaptörvény VI. cikkének [1] bekezdése) a Kúria egy személyhez fűződő jog megsértésének megállapítása és jogkövetkezményeinek alkalmazása iránti perben foglalkozott.

A felperes keresetében annak megállapítását kérte, hogy az alperes a róla készített mozgóképfelvételek hozzájárulása nélkül történt nyilvános közlésével megsértette képmása és jó hírneve védelméhez fűződő személyiségi jogát. Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította, hogy az alperes megsértette a felperes képmás védelméhez fűződő, valamint jó hírneve védelméhez fűződő személyiségi jogát. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta, többek között a felperes keresetét a jó hírnév védelméhez fűződő személyiségi joggal kapcsolatos igényekre kiterjedően elutasította.

A felperes felülvizsgálati kérelme folytán eljárta Kúria a jogerős ítéletet a felülvizsgálattal támadott részében a per fő tárgya tekintetében hatályában fenntartotta. Határozatának indokolásában rámutatott: a másodfokú bíróság helytelenül jutott arra a következtetésre, hogy az alperes nem sértette meg a felperes

jó hírnevét. E körben a felperes a keresetében azt kifogásolta, hogy a perbeli videofelvételek weboldalakon való megjelenése személyét olyan nem kívánatos kontextusba helyezte, ami a róla kialakított képet rombolja, ugyanis korábban nem azonosították a kifogásolt pornográf tartalommal. A peradatok alapján azonban az nem volt megállapítható, hogy az alperes tette közzé a felvételeket további internetes felületeken, illetve azt bármilyen módon lehetővé tette, ezért a jóhírnév-sértés megállapítása, az eltiltás és az elégtételadás mint objektív jogkövetkezmények nem alkalmazhatóak vele szemben. A felelősség e jogkövetkezmények tekintetében valóban nem függ az alperes felróható magatartásától, azonban az eljárásban az volt megállapítható, hogy az alperes nem tanúsított olyan jogellenes magatartást, amely a felperes jó hírnevét bármilyen módon sértené (a Kúria Pfv.IV.20.991/2016/4. számú ítélete).

A közérdekű adatok megismeréséhez való jog (az Alaptörvény VI. cikkének [2] bekezdése) érvényesülését a Kúria egy közérdekű adat kiadása iránti perben vizsgálta.

A felperes a keresetében az Erzsébet-utalványok forgalmazásával kapcsolatos adatok kiadására kérte kötelezni az erre a célra létrehozott alperest. A másodfokú bíróság ítéletével helybenhagyott elsőfokú bírósági ítélet kötelezte az alperest a kért adatok kiadására arra alapítottan, hogy az alperes átruházott közfeladatot lát el, így közérdekű adatokat kezel. Tevékenységének közfeladatot ellátó jellege abból adódik, hogy részt vesz szociális célú üdültetéshez, étkeztetéshez, ifjúsági és gyermekvédelmi programokban való részvételhez és külön törvény szerinti szociális és gyermekvédelmi támogatások Erzsébet-utalványban történő folyósításához, valamint az ezekkel összefüggő egyéb szociális célú feladatok ellátásához kapcsolódó szervezési és lebonyolítási teendőkben.

A jogerős ítélet ellen az alperes felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, amelyben annak hatályon kívül helyezését és a kereset elutasítását kérte. Többek között arra hivatkozott, hogy nem lát el átruházott jogkörben sem közfeladatot, emellett közérdekű adatnak kizárólag a szerv vagy személy közfeladatának ellátásával összefüggésben keletkezett adat minősül. Kifejtette, hogy tevékenysége során közpénzt nem használ fel, bevétele elsődlegesen a munkáltatóktól, az utalványokat elfogadó helyek, üzletek által fizetett jutalékokból, nem pedig a központi költségvetésből származik. A perbeli összefüggésben sem a központi költségvetésből, sem az államháztartás egyéb szereplőitől származó támogatással nem gazdálkodik, mivel a jogkör átruházója sem részesül olyan támogatásokban, amit neki juttathatna.

A Kúria a felülvizsgálati kérelmet nem találta megalapozottnak, és a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Ítéletének indokolásában leszögezte, hogy az alperes megalapozatlanul hivatkozott arra, hogy maga a jogkör átruházója sem tekinthető közfeladatot ellátó szervnek, így az alperesre sem ruházott át közfeladat-ellátási kötelezettséget. Ezzel a felülvizsgálati érveléssel szemben a vonatkozó törvényi rendelkezésekből, valamint az alperes tulajdonosi viszonyaiból egyértelműen levezethető, hogy az alperes a per tárgyát képező tevékenységének ellátása során közfeladatot lát el, és ezalatt közérdekű adatot kezel.

A Kúria utalt az Alkotmánybíróság 25/2014. (VII. 22.) AB határozatára, amelyben megállapította, hogy a közfeladatot ellátó közműszolgáltató 98%-os tulajdonában álló, önálló gazdasági társaságként működő erőmű közfeladatot ellátó jogalanyként köteles az általa kezelt közérdekű adatok megismerhetővé tételére, az ezzel ellenkező álláspont az Alaptörvény VI. cikkének (2) bekezdésében foglalt alapjogot – az I. cikk (3) bekezdésével ellentétes, az információszabadság érvényesülését – indokolatlanul korlátozó értelmezésnek minősül. A határozat elvi jelentőséggel rögzítette azt is, hogy nem csupán az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Infotv.), hanem az Alaptörvény rendelkezései alapján is vizsgálendő, hogy az alapjog érvényesülése szempontjából ki minősül az adatnyilvánosság biztosítására köteles közfeladatot ellátó szervnek vagy személynek.

Az Alkotmánybíróság a 3026/2015. (II. 9.) AB határozatában külön is megállapította, hogy az Alaptörvény 39. cikkének (2) bekezdéséből – különösen annak utolsó mondatából – egyértelműen következik, hogy a közérdekű adatszolgáltatás kötelezettsége nem függvénye annak, hogy a közérdekű adatot birtokló szervezet milyen szervtípusba tartozik, milyen tulajdonban van, milyen tevékenységet folytat. A közérdekű adatszolgáltatásra irányuló kötelezettséget önmagában megteremti az a tény, hogy a szervezet közérdekű adatot birtokol.

A fentiek tükrében a Kúria álláspontja szerint a jogerős ítélet jogszabálysértés nélkül kötelezte az alperest mint közfeladatot ellátó szervet a birtokában levő, közfeladat ellátása során keletkezett közérdekű adatok kiadására (a Kúria Pfv.IV.21.567/2016/3. számú ítélete).

A véleménynyilvánítás és a sajtó szabadságával (az Alaptörvény IX. cikkének [1]–[2] bekezdése) a Kúria hét ügyben is foglalkozott.

Az első és második ügyben a Kúria végzésével az Alkotmánybíróság határozata nyomán a választási alapügyben eljáró tanácsát új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

Ezen alapügyekben a műsorszolgáltató társadalmi célú reklámként olyan műsorszámot tett közzé, melyben több személy a 2016. október 2-i népszavazáson való részvételre buzdít. A műsorszámmal kapcsolatban a kérelmező kifogást nyújtott be, melyben előadta, hogy a vitatott műsorszám a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (Ve.) 2. § (1) bekezdésének a), c) és e) pontjába, a 146. § a) pontjába és a 147/F. § (2) bekezdésébe, valamint a népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezéséről, valamint a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi CCXXVIII. törvény (Nsztv.) 69. §-ába, valamint a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény (Mttv.) 203. § 55. pontjába ütközik, figyelemmel arra, hogy a műsorszám politikai reklámnak tekinthető. A Nemzeti Választási Bizottság határozatával a kifogást elutasította.

A Nemzeti Választási Bizottság határozatában célja szerint megkülönböztette a társadalmi célú reklámtól a politikai reklámtól azzal, hogy az előbbi közérdekűsége kizárja politikai szereplők népszerűsítését. Álláspontja szerint a vitatott média-tartalom nem a választói akarat befolyásolását célozta, hanem egy alapjog gyakorlását

szorgalmazta, ezért politikai üzenetet nem hordozott. A vitatott műsorszám közvetten azt a célt szolgálta, hogy az adott kérdésben megvalósulhasson a közvetlen demokrácia, így az közérdekűnek minősült. Hangsúlyozta továbbá, hogy bizonyítékok nélkül nem volt köztudomású ténynek tekinthető az, hogy a kormánnyal ellentétes álláspontot képviselők a népszavazástól való távolmaradásra szólítottak fel, ennek hiányában szintén nem volt megállapítható a műsorszám politikai reklám volta.

A határozattal szemben a kérelmező felülvizsgálati kérelemmel élt, melyben kérte a határozat megváltoztatását és annak megállapítását, hogy a médiaszolgáltató a műsorszám közlésével megsértette a kifogásában is hivatkozott jogszabályhelyeket. Előadta, hogy a népszavazási kampányban a népszavazás bojkottja is önálló álláspontként jelent meg, valamint hogy a társadalmi célú reklám és a politikai reklám megkülönböztetését a műsorszám tartalmának minősítése határozza meg.

A Kúria a választási alapügyben hozott végzésével a Nemzeti Választási Bizottság határozatát megváltoztatta, és megállapította, hogy a műsorszolgáltató a kérelmező által vitatott műsorszám közlésével megsértette a választási eljárás politikai reklám közzétételére vonatkozó rendelkezését, és kötelezte a szolgáltatót, hogy a végzés rendelkező részét a határozat közlésétől számított három napon belül a jogsértő közlésekkel azonos napszakban és ahhoz hasonló módon tegye közzé. Indokolásában hangsúlyozta: a Nemzeti Választási Bizottság helyesen határozta meg a társadalmi célú reklám és a politikai reklám közti különbséget, ugyanakkor megállapítható volt, hogy a népszavazási kampányban a politikai diskurzus részét képezte a részvételre és a népszavazástól való távolmaradásra ösztönző kampánytartalom. Ennek tükrében a kampányidőszakban a kormány megbízásából készült, részvételre ösztönző reklám nem választható el a népszavazás szervezőjének, jelen esetben a kormánynak a céljától. Kiemelte, hogy a kampányidőszakban voltak a részvételtől való távolmaradásra ösztönző kampánymagatartások is, ez a körülmény a Kúria előtt köztudomású tényként jelent meg.

A Kúria végzésével szemben a műsorszolgáltató alkotmányjogi panaszt terjesztett elő. Az Alkotmánybíróság határozatában megállapította, hogy a Kúria támadott végzése az Alaptörvény IX. cikkének (1) bekezdése vonatkozásában alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisítette, egyebekben az alkotmányjogi panaszt visszautasította. Az Alaptörvény IX. cikke (1) bekezdésének sérelmével kapcsolatosan hangsúlyozta: a sajtószabadság, amely magában foglalja valamennyi médiatípus szabadságát, kitüntetett helyet foglal el az Alaptörvény alapjogi rendjében. A médiaszolgáltatás tartalmának szabad meghatározása az adott műsorszolgáltató reklámpolitikájának szabad kialakítását is jelenti, így szabadon dönthet egy-egy politikai, valamint társadalmi célú reklám közzétételéről. A politikai és társadalmi célú reklám különbségtétele kapcsán hangsúlyozandó, hogy egy országos népszavazás, vagyis a kivételesen alkalmazott közvetlen hatalomgyakorlási forma alkalmazása esetén elsőrendű közérdek, hogy az állampolgárok részt vegyenek a népszavazáson, és a népszavazás érvényes legyen. A kifogásolt műsorszám a népszavazáshoz való jog gyakorlására, a választópolgári részvételre biztat, amivel a döntés legitimitását mint közérdekű célt kívánja elősegí-

teni. Kiemelte: egy társadalmi célú reklám közzététele előtti vizsgálat során nem várható el a műsorszolgáltatótól az Mttv. előírásain túl olyan többlettartalom vizsgálata, ami alapján egy kampány pillanatnyi állásából következtetve esetlegesen valamilyen mögöttes politikai tartalom állapítható meg. Ez ugyanis könnyen eredményezhetné azt is, hogy egy közérdekű céllal ellentétes politikai vélemény megakadályozza a közérdekű cél elérését szolgáló társadalmi célú reklám közzétételét. Az a körülmény, hogy a részvételre ösztönzés a népszavazás érvényességét szolgálja, nem ad alapot arra az értelmezésre, hogy az Alaptörvény értelmében a közlés a kérdésnek a kormány mint kezdeményező által kívánt módon való megválaszolására irányulna. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a Kúria az Mttv. által előírt szabályoknál lényegesen szélesebb körű vizsgálatot igénylő és objektív módon be nem határolható többletkötelezettségeket telepített a műsorszolgáltatóra, ezért a Kúria döntése alkalmas arra, hogy a műsorszolgáltatót visszatartsa a társadalmi célú reklámok közzétételétől.

A Kúria a kifejtettek alapján a két választási alapügyben eljáró tanácsot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította azzal, hogy az új eljárásban a Kúriának az alkotmánybírósági határozatban foglaltaknak megfelelő döntést kell hoznia (a Kúria Kpkf.VI.38.097/2016/3. és Kpkf.VI.38.098/2016/3. számú végzése).

A harmadik és negyedik ügyben a Kúriának a fentiek nyomán új eljárásra és új határozat hozatalára utasított tanácsa a Nemzeti Választási Bizottság határozatát immáron helybenhagyta.

A Kúria végzésének indokolásában emlékeztetett arra, hogy az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) 39. § (1) bekezdése szerint: ha e törvény eltérően nem rendelkezik, az Alkotmánybíróság döntése mindenkire nézve kötelező. Ez alapján a Kúriának a Nemzeti Választási Bizottság határozatát helyben kellett hagynia. A Kúria utalt arra, hogy az ügyben a véleménynyilvánítás, azon belül a sajtószabadság, valamint a szerkesztői szabadság tartalmi szempontjainak meghatározása az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozott. Ugyanakkor a felülvizsgálat keretei között a Kúria mindenkori kompetenciája annak vizsgálata, hogy a kérelmezett helyesen állapította-e meg a tényállást és annak megítélése, hogy a kérelmezett a tényállási kontextusban helyesen, törvényesen értelmezte-e a társadalmi célú vagy a politikai reklám fogalmát. Az Alkotmánybíróság 20/2016. (X. 28.) AB határozata ez utóbbi kérdést is eldöntötte, amikor megállapította, hogy a vizsgált műsorszám semmilyen formában nem utal a népszavazáson eldöntendő kérdés mikénti megválaszolására, és nem irányul a népszavazás során megnyilvánuló választói akarat befolyásolására. A műsorszám a népszavazáshoz való jog gyakorlására, a választópolgári részvételre biztat, amivel a döntés legitimitását mint közérdekű célt kívánja elősegíteni. Az a körülmény, hogy a részvételre ösztönzés a népszavazás érvényességét szolgálja, nem ad alapot arra az értelmezésre, hogy az Alaptörvény értelmében a közlés a kérdésnek a kormány mint kezdeményező által kívánt módon való megválaszolására irányulna (a Kúria Kvk.IV.38.133/2016/2. és Kvk.IV.38.134/2016/2. számú végzése).

Az ötödik ügyben a Kúria egy személyhez fűződő jog megsértése miatt indult perben kimondta, hogy az Alaptörvény IX. cikkének (1) bekezdése értelmében

mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (Ptk.) 78. § (1) bekezdése alapján a személyhez fűződő jogok védelme kiterjed a jó hírnév védelmére is. A (2) bekezdés szerint a jó hírnév sérelmét jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó, azt sértő, valótlan tényt állít, híresztel vagy való tényt hamis színben tüntet fel. E rendelkezések alapján a jó hírnév sérelmének megállapítására általában a valótlan és a közfelfogás szerint sértő tény állítása, híresztelése, hamis színben való feltüntetése alkalmas. A vélemény, bírálat azonban csak akkor ad alapot a személyiségvédelemre, ha kifejezőmódjában indokolatlanul sértő, bántó vagy megalázó, illetve ha minden ténybeli alapot nélkülözve önkényesen fejez ki elmarasztaló értékítéletet. A Kúria álláspontja szerint nem volt osztható az elsőfokú döntés indokolatlan felülmérlegelésére vonatkozó felülvizsgálati álláspont. Annak megítélése, hogy valamely közlés tényállítás vagy vélemény, tartalmi elemzést és nem mérlegelést igénylő tevékenység. A másodfokú bíróság a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 253. § (2) bekezdése alapján reformatórius jogkörében eljárva jogosult volt az elsőfokú bíróság álláspontjától eltérő megállapításra jutni és az elsőfokú döntést megváltoztatni. A hivatkozott jogszabályi rendelkezések alapján és az ítélkezési gyakorlatnak is megfelelően helytállóan állapította meg a másodfokú bíróság, hogy az alperes kifogásolt közlése a való tényekből levont következtetés, amely vélemény. Az értékítélet, vélemény – függetlenül annak helyes vagy helytelen voltától –, ha nem tartalmaz indokolatlanul bántó vagy sértő kifejezéseket, a személyhez fűződő jog megsértését nem teszi megállapíthatóvá. Ezért a jogerős ítélet jogszabálysértés nélkül utasította el a keresetet (a Kúria Pfv. IV.20.798/2016/9. számú ítélete).

A hatodik ügyben a Kúria egy képmáshoz fűződő személyiségi jogi perben az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz alapján hozott határozata szerint döntött az alkotmányjogi panasz orvoslásának eljárási eszközéről, ennek keretében az alapügyben eljáró elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, továbbá az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

Az alapügyben a másodfokú bíróság a jogerős ítéletében helybenhagyta az elsőfokú bíróság ítéletét, amely a perbeli eseményt biztosító készenléti rendőr képmáshoz fűződő személyiségi jogának megsértéseként értékelte azt, hogy a 2012. június 15-én végrehajtó által foganatosított végrehajtási cselekményről készült amatőr felvétel 2013. április 18-ig a rendőr hozzájárulása nélkül elérhető volt a világhálón. Az elsőfokú bíróság az Alkotmánybíróság időközben meghozott 28/2014. (IX. 29.) AB határozatának (Abh.) ismeretében arra a következtetésre jutott, hogy a felperes az adott megjelenítésben nem volt közszereplő, ami miatt képmásának engedélye nélkül való felvétele és felismerhető módon történt közzététele jogsértőnek minősült. A bíróság elsődleges érve szerint az eljárásában a Kúria 1/2012. Büntető–közigazgatási–munkaügyi–polgári jogegységi határozata volt az irányadó, az Abh. pedig – mivel a jogegységi határozatot nem érintette, és egy konkrét egyedi döntést semmisített meg – nem kötötte a bíróságot. Ennek ellenére mérlegelte az Abh.-ban foglalt elvi tételeket, és megállapította, hogy a közhatalom gyakorlásának módja akkor tart közérdeklődésre

számot, ha annak során az eljárási szabályokat nyilvánvaló módon megszegik, valamint ha az az egyedi kiemelés nélküli, a tömegrendezvények biztosításában való részvételben nyilvánul meg.

Az alperesi indítványozó fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság szerint a Kúria 1/2015. Büntető–közigazgatási–munkaügyi–polgári jogegységi határozata és az Abh. sem volt irányadó a folyamatban lévő ügyben, mivel azok a perben megítélendő magatartások tanúsításakor még nem születtek meg.

Az alperes alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, amely azt megalapozottnak ítélte. Érdemi érvei szerint az adott ügy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdése az volt, hogy a bíróság eleget tett-e annak az alkotmánybírósági felszólításnak, hogy a sajtószabadság és a méltóságvédelmen alapuló, képmáshoz való jog közötti érdekütközést egyedi mérlegeléssel feloldja. Az Abtv. 39. § (1) bekezdésére utalva megállapította, hogy az Alkotmánybíróság határozata a közzétételével mindenkire, így a perben szereplő felek és az ítéletet hozó bíróság számára is kötelező volt. Az Abh. indokolása értelmében a rendőri intézkedésről készült képfelvétel nyilvánosságra hozható, ha nem öncélú. Nem öncélú a nyilvánosságra hozatal, ha a jelenkor eseményeiről szóló tájékoztatásnak vagy a közhatalom gyakorlása szempontjából közérdeklődésre számot tartó tájékoztatásnak minősül. A végrehajtási cselekményről készült felvétel – szemben az első- és másodfokú bíróság jogértelmezésével – a jelenkor eseményéről szóló tájékoztatás. Pusztán az, hogy valamely tevékenység a múltban is fellelhető volt, annak jelenkori eseményként való figyelembevételét nem gátolhatja. Az a körülmény, hogy évszázadok óta folyik állami segítséggel végrehajtás, még nem mossa el a jelenkori érdeklődést a jelenben lefolytatott cselekményekkel kapcsolatban, és az Abh. alapján az Alaptörvény IX. cikke sem volt értelmezhető ilyen megszorító módon.

A közhatalom gyakorlása szempontjából közérdeklődésre számot tartó tájékoztatás tekintetében az Alkotmánybíróság a sajtó demokratikus társadalomban kifejtett és több, hatásában továbbélő korábbi határozatában kimunkált „házórzó kutya” szerepére mutatott rá. A sajtó ezért a jelenkor közérdeklődésre számot tartó eseményeiről akkor is közvetíthet, ha azok semmilyen jogellenességet nem tartalmaznak. Másrészt a „házórzó kutya” szerep sem volna betölthető, ha a sajtó az egyébként jogszerű cselekményekről, történésekről nem tudósíthatna szabadon.

Mindezek miatt az Alkotmánybíróság határozata értelmében az Alaptörvény IX. cikkével összeegyeztethetetlen volna a képmás nyilvánosságra hozatalával kapcsolatos olyan bírósági értelmezés, amely kizárólag akkor tenné a felvétel készítését, illetve felismerhető módon való közzétételét jogszerűvé, ha az intézkedésre vonatkozó eljárási szabályok nyilvánvaló megszegését dokumentálják. Az Abh.-ban az Alkotmánybíróság úgy értelmezte a képfelvétel közzétételével kapcsolatos jogi helyzetet, hogy mindaddig, amíg valamely tájékoztatás nem visszaélés a sajtószabadság gyakorlásával, az emberi méltóság védelmével összefüggésben a személyiségi jogok sérelmére való hivatkozás ritkán alapozza meg a sajtószabadság gyakorlásának a korlátozását. Valamely jelenkori eseménnyel kapcsolatban a nyilvánosság figyelme elé

került személyről készült képmás általában az eseménnyel összefüggésben az engedélyük nélkül nyilvánosságra hozható. Az Alkotmánybíróság által meghatározott alkotmányos értelmezési tartomány megjelöl számos olyan kivételt, amely a sajtószabadsággal való visszaélés alá esik, ilyen például az öncélú közzététel, illetve amikor a sajtószabadság más oknál fogva meghajol az emberi méltóság védelme előtt, ilyen például az egyébként közérdeklődésre számot tartó eseményről készült felvétel körében a megsérült rendőr szenvedését megőrkítő felvétel.

Végül az Alkotmánybíróság a bíróságok által elvégzendő mérlegelés szempontjairól, főszabályáról is állást foglalt az Abh.-ban azzal, hogy az általános hatáskörű bíróságoknak a Ptk. mellett az értelmezésnél az Alaptörvényre is figyelemmel kell lenniük. A nyilvános helyen készült, nem sértő, az érintett személyt tárgyilagosan ábrázoló felvétel általában nyilvánosságra hozható engedély nélkül, ha az a közérdeklődésre számot tartó tudósításhoz kapcsolódik, a jelenkor eseményeiről való szabad tájékoztatásához kötődik. Az Alkotmánybíróság ezt az alkotmányos jelentőségű, de bírósági hatáskörbe tartozó jogszabály-értelmezést alkotmányos jogállásával összhangban nem végezte el határozatában az eljáró első- és másodfokú bíróság helyett.

A Kúria az Alkotmánybíróság fenti határozata következtében a végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, továbbá az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. Végzésének indokolásában utalt arra, hogy egy korábbi határozatában már meghatározta az alaptörvény-ellenesnek minősített bírói gyakorlat és az alkotmánybírósági értelmezés közötti különbségeket. Eszerint a bíróságok lényegében fenntartották azt a korábbi, általánosan és hosszú évek gyakorlatával érvényesített jogértelmezést, amely a szolgálatban álló rendőrt nem tekintette a közhatalom-gyakorlásban önkéntesen részt vállaló személynek, és ezért előnyben részesítette a magánautonómia védelmét a tájékoztatás szabadságával szemben. Emellett a bírói gyakorlat nem tekintette a rendőri képmás közlését a közéleti eseményekről szóló tájékoztatás szükségszerű részének sem.

A Kúria végzése szerint a bírói gyakorlat és az alkotmánybírósági értelmezés tekintetében az ellentmondás abban áll, hogy az Alkotmánybíróság a közéleti szereplők kategóriájához közelítette a rendőrt, mert álláspontja értelmében a rendőr is saját döntésénél fogva, megszerzett közhatalma révén, alakítólag vesz részt a politikai közösség életének formálásában. Ezért alap- és alanyi jogai korlátozásakor többet kell elviselnie a hétköznapi emberekhez képest. A magánjogi szabályozáson túl az Alkotmánybíróság más megvilágításban, tágabb szempontok szerint, az egész politikai közösség érdekei szerint vizsgálta a rendőr személyiségi jogainak korlátozását, és arra jutott, hogy meghatározott körülmények között a politikai közösség tájékoztatásához nagyobb érdek fűződik, mint a rendőri személyiségi jogok teljes körű védelméhez.

Az Alkotmánybíróság ellentmondást nem tűrő hangsúlyt helyezett határozata egészének követésére. Ezért az új eljárásra és új határozat hozatalára utasított elsőfokú bíróságnak a megismételt eljárásban az Abh. és az Alkotmánybíróság fenti határozatában foglaltakból, valamint abból a tényből kell kiindulnia, hogy a végrehajtási cselekményről készült felvétel a jelenkor eseményéről szóló tájékoztatás, amely a szolgálá-

latot teljesítő rendőr képmáshoz fűződő jogainak korlátozására alkalmas körülmény (a Kúria Kpkf.IV.38.086/2016/2. számú végzése).

A hetedik ügyben a Kúria egy, a képmás védelméhez fűződő személyiségi jog megsértése miatt indított perben a felperesek keresetének nagyobb részben helyt adó jogerős ítéletet a felülvizsgálati kérelemmel érintett részében hatályon kívül helyezett, az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és a felperesek keresetét az I. rendű alperes vonatkozásában elutasította.

A Kúria álláspontja szerint – a jogerős ítélettel egyezően – nem csupán a képmás elkészítéséhez, hanem annak konkrét felhasználásához is szükséges a jogosult hozzájárulása. A perbeli felhasználáshoz a felperesek nem járultak hozzá. Önmagában az a körülmény, hogy a fénykép megjelent a perbeli egyesület honlapján vagy Facebook-oldalán, nem minősül hozzájárulásnak ahhoz, hogy a fénykép egy sajtótermékben jóval szélesebb nyilvánosság előtt megjelenjen, teljesen más összefüggésben. A Kúriának a felülvizsgálati kérelemben előadott érvelésre figyelemmel azt kellett a konkrét esetre vonatkoztatva megítélnie, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jog és ezen belül a sajtószabadsághoz való jog, valamint a felperesek képmás védelméhez fűződő joga ütközése esetén melyik élvez elsőbbséget.

A Kúria szerint azt helytállóan állapította meg a jogerős ítélet, hogy az Alkotmánybíróság határozatainak indokolása az eljáró bíróságokat közvetlenül semmiképpen sem köti. A Kúria szerint ugyanakkor az azokban megfogalmazott általános vizsgálati szempontok irányadóak tekinthetők a bírói gyakorlat számára, különösen akkor, ha ezek a szempontok, aspektusok összhangban állnak az Emberi Jogok Európai Bíróságának következetesen alkalmazott gyakorlatával. Az Alkotmánybíróság 28/2014. (IX. 29.) AB határozata nem csupán egy konkrét ügyet döntött el, hanem általános mérlegelési szempontokat is meghatározott arra az esetre, ha különböző szabadságjogok, illetve személyiségi jogok ütközése esetén e jogok összemérése válik szükségessé. A határozat indokolása tartalmazza azt, hogy a közszereplői minőség nem kötődik semmilyen formális társadalmi vagy jogi státuszhoz, a közszereplés tényét a köz érdekében való megszólalás, szerepvállalás alapozza meg. Ugyanakkor a határozat szerint kérdéses, hogy az engedélykérés alóli mentesítés a nyilvános közszereplés alkalmával aktívan szerepet vállaló személyek mellett kiterjed-e a passzív résztvevőkre. Az adott határozatban is az volt a vizsgálandó kérdés, hogy a sajtószabadság érvényesülésének korlátozását indokolja-e az emberi méltóság védelméhez, a képmás védelméhez való jog. Meg kell tehát vizsgálni azt, hogy fennáll-e az egyensúly a szabad tájékoztatás és az emberi méltóságra visszavezethető képmásvédelem eltérő szempontjai között.

A Kúria a perbeli esetben – a jogerős ítélettel ellentétben – az e vonatkozásokban rendelkezésre álló bizonyítékokat úgy értékelte, hogy az adott esetben fontos közérdek fűződik a közvélemény tájékoztatásához, amikor egy európai parlamenti képviselő közpénzből látja vendégül egy társadalmi szervezet tagjait, illetve azok közvetlen hozzátartozóit – mindez pedig olyan esemény, amelyről a sajtó jogosult és köteles tájékoztatást adni. A konkrét fénykép a felpereseket nem megalázó módon ábrázolja,

objektív, tárgyyszerű felvételnek tekinthető. A Kúria megítélése szerint a konkrét esetben a sajtószabadság gyakorlásának lehetősége került előtérbe a felperesek képmás védelméhez fűződő jogához képest, különös tekintettel arra, hogy a felvétel maga nem visszaélésszerűen készült, objektíven mutat be egy helyzetet egy olyan út kapcsán, amelynek során közpénz felhasználására került sor, és egyébként is egy sajátos, politikai tartalomtól sem mentes fogadás realizálásáról volt szó. A felperesek kellő körültekintés mellett reálisan számolhattak azzal, hogy ez a sajátos tartalmú fogadás, az élesen ellentétes politikusi-közéleti nézetekre is figyelemmel, kiválthatja a média érdeklődését (a Kúria Pfv.IV.20.783/2016/5. számú ítélete).

A hátrányos megkülönböztetés tilalma és az állami nyugdíjra való jogosultság (az Alaptörvény XV. cikkének [1]–[2] bekezdése és XIX. cikkének [4] bekezdése) tekintetében a Kúria egy társadalombiztosítási határozat felülvizsgálata iránt indított perben tett megállapításokat.

A Kúria az illetékes közigazgatási és munkaügyi bíróság ítéletét hatályában fenntartó ítéletének indokolásában több ponton is hivatkozott a vonatkozó alkotmánybírói joggyakorlatra. Az Alkotmánybíróság 3127/2015. (VII. 9.) AB határozatában rögzített következetes gyakorlat szerint a hátrányos megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként kell kezelnie, azaz a jogalkotás során a jogalkotónak mindegyikük szempontjait azonos körültekintéssel, elfogulatlansággal és méltányossággal, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell értékelnie. A hátrányos megkülönböztetés tilalma az Alkotmánybíróság gyakorlatában elsősorban az alkotmányos alapjogok terén tett megkülönböztetésekre terjed ki. Személyek közötti alkotmányos hátrányos megkülönböztetés akkor állapítható meg, ha valamely személyt vagy embercsoportot más, azonos helyzetben lévő személyekkel vagy csoporttal történt összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon. A megkülönböztetés pedig akkor alaptörvény-ellenes, ha a jogszabály a szabályozás szempontjából azonos (egymással összehasonlítható) csoportba tartozó jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne. Az Alkotmánybíróság ezt az Alaptörvény I. cikkének (3) bekezdésében rögzített szükségesség/arányosság tesztjének alkalmazásával vizsgálja. Az alapjognak nem minősülő egyéb jogok esetében a személyek közötti hátrányos megkülönböztetés vagy más korlátozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha a sérelem összefüggésben áll valamely alapjoggal, végső soron az emberi méltóság jogával, és a megkülönböztetésnek, illetve korlátozásnak nincs tárgyilagos mérlegelés szerint észszerű indoka, vagyis önkényes. Az Alkotmánybíróság gyakorlata abban a kérdésben is töretlen, hogy azon esetekben, amikor a jogalkotó egy adott szabályozás elfogadásával nem valamely alkotmányos kötelezettségének eleget téve rendelkezik egy adott tárgykörben a jogosultság feltételeiről, és ennek során különböztet meg, hanem egyéb okból alkot meg valamilyen kedvezménysszabályt, a megkülönböztetés korlátja a pozitív diszkrimináció elvi határa: az egyenlő méltóságú személyként való kezelés feltétlen betartása, illetve az Alkotmányban megfogalmazott alapjogok meg nem sértése. Ezen belül csak az követelhető meg, hogy a nem egyenlő kezelésnek észszerű oka legyen, azaz ne

minősüljön önkényesnek. Sem a jogegyenlőség alkotmányos követelményéből, sem a diszkrimináció tilalmából nem következik, hogy az állam célszerűségi, gazdaságossági, jogtechnikai, méltányossági, az eltérő társadalmi helyzetekre figyelemmel levő és egyéb szempontok szerint a jogok és kötelezettségek jogalkotási úton való megállapítása során a személyek között ne különböztethetne, ha ezzel egyébként az alkotmányos követelményeket nem sérti.

Az Alkotmánybíróság a 40/2012. (XII. 6.) AB határozatában értelmezte az Alaptörvény XIX. cikkét. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt arra mutatott rá, hogy az Alaptörvény XIX. cikke nem jogokról, hanem jellemzően állami kötelezettségekről és államcélokról rendelkezik, annak alapján Magyarország törekszik arra, hogy minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtson. Jogosultságról a rendelkezés két esetben szól: a (4) bekezdés állami nyugdíjra való jogosultságot említi, az (1) bekezdés pedig az állampolgárok anyasága, betegsége, rokkantsága, özvegyisége, árvasága és önhibáján kívül bekövetkezett munkanélkülisége esetében garantálja a törvényben meghatározott támogatásra való jogosultságot. Az Alkotmánybíróság a 3127/2015. (VII. 9.) AB határozatában az Alaptörvény XIX. cikkének (4) bekezdése alapján elvi élel rögzítette, hogy egyfelől az államnak alkotmányos kötelezettsége a társadalmi szolidaritáson alapuló egységes állami nyugdíjrendszer fenntartása, másfelől mindenki jogosult az állami nyugdíjra, és e jogosultság törvényi feltételeit az Országgyűlés határozza meg. Az állami nyugdíjra való jogosultság törvényi feltételeinek meg kell felelniük az Alaptörvény rendelkezéseinek. Az Alaptörvény XIX. cikke (4) bekezdésének második mondata felhatalmazza a törvényhozót, hogy az állami nyugdíjra való jogosultság törvényi feltételeit a nők fokozott védelmének követelményére tekintettel is megállapíthatja. A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló 1997. évi LXXXI. törvény (Tny.) 18. § (2a) bekezdése ennek az Alaptörvényben rögzített lehetőségnek megfelelően határozza meg a nők életkor betöltésétől független, kedvezményes öregségi teljes nyugdíjazásának feltételeit, legalább 40 év jogosultsági idő előírásával. A szabály célja a hosszú munkaviszonnyal rendelkező nők nyugdíjkezelésének megteremtése. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy senkinek sincs alanyi joga a különböző kedvezményekre. A kedvezmény célja a nők életkor betöltésétől független, kedvezményes öregségi teljes nyugdíjazása során a kettős, családi és munkahelyi szerepvállaláson belül az anyai szerepvállalás külön elismerése. Ez a kedvezmény szabály az Alkotmánybíróság megítélése szerint észszerű jogalkotói szándék alapján épült be a társadalombiztosítási nyugellátás rendszerébe.

A Kúria az Alkotmánybíróság fenti határozataiban foglaltak alapján nem látott indokot arra, hogy a perben alkalmazandó jogszabályoknak az Alaptörvény XV. cikkének (1) bekezdésébe és XIX. cikkének (1)–(4) bekezdésébe ütközése miatt az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezze. A vonatkozó törvények által szabályozott kedvezmény biztosítására senkinek nincs Alaptörvényből fakadó alanyi joga, a törvényhozó a kedvezmény feltételeinek meghatározásakor széles körű mérlegelési joggal rendelkezik. Ennek során a Kúria álláspontja szerint nem tekinthető önkényes különbségtételnek az, hogy a törvényhozó a nyugdíjszerű ellátásban részesülő nők

nyugdíj melletti munkavégzését nyugdíjmeléssel, nem pedig szolgálati idő szerzésével kompenzálta (a Kúria Mfv.III.10.705/2016/3. számú ítélete).

A tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal (az Alaptörvény XXVIII. cikkének [1] bekezdése) a Kúria egy személyhez fűződő jogsértés megállapítása iránti perben foglalkozott, és a felperes keresetét elutasító jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

A Kúria az ítéletének indokolásában többek között a következőket rögzítette. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke szerint mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és észszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. Az Alaptörvény XXVIII. cikkének (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül bírálja el. E rendelkezések alapvető emberi jogként határozzák meg a tisztességes eljáráshoz való jogot a bíróságok előtt, és azt a követelményt fogalmazzák meg, hogy az eljárás lefolytatása az igazságszolgáltatás hatékonyságát és hitelességét veszélyeztető késedelem nélkül történjen meg.

Az Alkotmánybíróság több esetben foglalkozott a tisztességes eljáráshoz való jog, illetve a védelemhez való jog tartalmával. A 6/1998. (III. 11.) AB határozat indokolása szerint a tisztességes eljárás (fair trial) olyan minőség, amelyet csupán az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet megítélni. Az Alkotmánybíróság 3265/2014. (XI. 4.) AB határozatában kifejtette, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikke (1) bekezdésének értelmezésével nevesíthetők a tisztességes eljáráshoz való jog tartalmát kitöltő úgynevezett részjogosítványok. Ezek különösen a bírósághoz fordulás joga, a tárgyalás igazságossága, a tárgyalás nyilvánosságának és a bírói döntés nyilvános kihirdetésének a követelménye, a törvény által létrehozott bíróság, a bírói függetlenség és pártatlanság kívánalma, továbbá az észszerű időn belüli elbírálás. A tisztességes eljáráshoz való jog fontos alkotmányos alapjogként az egyes eljárások fontos garanciális szabálya. Nem minden alkotmányos alapjog minősül közvetlenül személyiségi jognak. A személyiségi jogok sajátossága, hogy egy személy személyiségére, annak lényeges vonására kell vonatkozzanak. A perbeli esetben a felperes keresetében állított jogsértések nem a felperesek személyiségére tekintettel történtek, ezt a felperes sem állította, ebből következően nem is bizonyította az eljárás során. Önmagában az esetleges ügyintézési késedelem vagy hasonló mulasztás – többlettényállás megvalósulása hiányában – a személyiségi jogok megsértése megállapításának nem szolgálhat alapjául. Fontos alapelv, hogy a személyiségi jogi pernek a jogrendszerben elfoglalt helyénél fogva nem lehet szerepe bármely más jogterületre tartozó jogvita eldöntésében, de még annak véleményezésében sem. A büntetőeljárás esetleges hiányosságainak reparációja alapvetően a büntetőeljárás keretei között, annak szabályai szerint lehetséges.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága a *Börcsök Bodor kontra Magyarország-ügyben* meghozott döntésében rámutatott, hogy az eljárás hosszának észszerű voltát az eset

egyedi körülményeinek fényében, az esetjogban lefektetett kritériumok figyelembevételével kell megítélni, különös tekintettel az eset bonyolultságára, a kérelmező és a releváns hatóságok magatartására és arra, hogy mi volt a per tétje a kérelmező számára. Az adott esetben az Emberi Jogok Európai Bírósága egy hét évig tartó eljárás esetében állapította meg, hogy az eljárás túlzottan hosszú volt, ezáltal megsértették a 6. cikk (1) bekezdését.

A perbeli ügyben azonban a felperes megalapozatlanul hivatkozott arra, hogy az alperesi bíróság eljárása e cikk rendelkezésébe ütközött, nem felelt meg az észszerű idő követelményének. A fentiekből következően az egész eljárást, a jogvita tárgyát és természetét kell vizsgálni annak megítélésékor, hogy az észszerű határidőn belüli befejezéshez való jog sérült-e. Figyelembe kell venni az adott ügy jellegét, bonyolultságát, az érintett fél magatartását és a bíróság eljárását. A felülvizsgálati eljárás tárgyát e körben az képezte, hogy a 2013 decemberétől 2014 áprilisáig eltelt 4 hónap az eljárás egész időtartamához képest olyan intézkedési késedelemnek minősül-e, amely az eljárás észszerű időn belüli befejezéséhez való jogot sérti, és megalapozza a felperes nem vagyoni kárigényét. A Kúria egyetértett a másodfokú bíróság jogi álláspontjával, amely szerint ez az időtartam az eljárás teljes hosszához viszonyítottan nem jelent olyan késedelmet, ami az igazságszolgáltatás hatékonyságát, illetve hitelességét veszélyeztetné.

A másodfokú bíróság helyesen jutott arra a következtetésre is, hogy az elsőfokú végzés felülbírálata során ezen túlmenően sem sérült a felperes tisztességes eljáráshoz való joga. A felperes ezt a követelést arra alapította, hogy megítélése szerint a törvényszék nem olvasta el a fellebbezését, nem vizsgálta meg részletesen fellebbezése indokait a kezdőirat benyújtásának időpontjára vonatkozóan. Az iratok alapján megállapítható volt: a másodfokú bíróság a végzésében kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg: a felperes személyesen benyújtott fellebbezését a 30 napos határidőn túl terjesztette elő, amelyen az érkeztető bélyegzőn látható dátum nem vonható kétségbe. A Kúria egyetértett a másodfokú bíróság érvelésével, amely szerint a sérelmezett eljárás nem érintette a felperes tisztességes eljáráshoz fűződő jogát, adott esetben lényeges eljárási jogai gyakorlásának garanciáit, esélyegyenlőségét (a Kúria Pfv.IV.21.556/2016/9. számú ítélete).

